

**ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ
ในสังคมพหุวัฒนธรรม***
**PROMOTION FACTOR OF INTEGRATED BUDDHIST THINKING
PROCESS IN A MULTICULTURAL SOCIETY**

วรลักษณ์ ยงสืบชาติ

Woralaksanavalai Yongsuebchart

พระราชปริยัติมุนี

Phra Rajapariyattimuni

พระมหาอดิเดช สติวโร

Phramaha Adidej Sativaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: roongnapa0902@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ 2) ศึกษา รูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการใน สังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลาและจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยคัดเลือกจากประชากรที่อาศัยอยู่ใน พื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 11 คน ซึ่งเป็นประชากรที่มีความรู้ด้านศาสนาที่เป็นพระสงฆ์ผู้นำทางด้านศาสนาอิสลาม ศาสนาจารย์ คริสตจักร ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ เมื่ออยู่ร่วมกันสามารถพัฒนาความคิด ให้เกิดสันติโดยบูรณาการกับ ทฤษฎีรูปตัวยู และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ประพจน์ดีมีศีล ไม่เดือดร้อนวุ่นวายใจ ทำจิตที่สงบ เป็นสมาธิและเกิดปัญญา 2) การพัฒนาสังคมให้มีความสงบ สุขและสันติ ทุกคนต้องเป็นคนดีมีคุณภาพและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของ สังคม มีศีลธรรม พึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกันได้เป็นสุข มีคุณธรรมประจำใจ มีพรหมวิหาร 4 โยนิโส มณสิการกัลยาณมิตร 3) ทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ เป็นคนไทยเหมือนกัน ศาสนาที่แตกต่างกันแต่ ไม่ใช่สิ่งที่ทำให้แบ่งแยกกัน ครอบครัวมีส่วนช่วยในการอบรมสั่งสอนบุตรเป็นคนดี พุทธ คริสต์ อิสลาม สามารถอยู่ร่วมกันได้ โรงเรียน และชุมชน ต้องให้ความเสมอภาคกัน ใช้ความสามัคคี

* Received 24 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

ช่วยเหลือกัน ให้อภัย ไม่พูดให้ร้ายกัน ให้เกียรติกัน รักผู้อื่นเหมือนกับรักตนเอง แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

คำสำคัญ: กระบวนการคิด พุทธบูรณาการ สังคมพหุวัฒนธรรม

Abstract

This dissertation entitled is (1) to study the integrated Buddhist thought process, (2) to study the multicultural society model, (3) to analyze the factors that promote the integrated Buddhist thinking process in a multicultural society . It's quantitative research. use a questionnaires to collect data, a sample of 400 people, selected by the population of living in multicultural social areas. Demographic contributors in-depth interviews 11 people, a population with religious knowledge of monks.leader of Islam church scholars are qualified for coexistence in multicultural societies. The findings showed that 1) Relationships that promote integrated Buddhist thinking processes when cohabitation can develop ideas, peace by integrating u-shaped theory and ethical tree theory, behaving well with the sacrament. It's not a mess. calm, distracting and intellectual. 2) Social development for peace and peace. Everyone must be a good man of quality and follow the principles to become a good citizen of society. Morality, self-sufficiency, cohabited together as a pleasure. There are 4 Brahmavihara 4 Yonisomanasikara kalyanmitr 3) Everyone is a fellow creature. It's Thai, too. Different religions, but not what makes it apart. The family has helped to teach their children as good people. Buddhist Christian Islam can coexist. Schools and communities need equality. Use unity, help each other, forgive, not to be evil, honor others, love others like love themselves. The common point of conquest makes multicultural societies different but peacefully cohabited.

Keywords: Thanking Process, Integrated Buddhist, Multicultural Society

บทนำ

ปัจจุบันสภาพสังคมเกิดความแตกแยก คนจำนวนมากอยู่ร่วมกับคนที่มีความเห็นต่างกันได้ไม่ได้ จึงเกิดความขัดแย้งกัน หากเราเข้าใจความขัดแย้งเราสามารถเรียนรู้หรือแก้ไขความขัดแย้งได้ แต่สิ่งที่ทำหายก็คือการนำหลักความร่วมมือกันมาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ของมวลมนุษย์และสันติวิธี แต่ดูเหมือนว่าวิธีการหรือนโยบายดังกล่าวก็ไร้ผล มีหน้าจ้ำนโยบายบางอย่างกลับเป็นตัวส่งเสริมหรือปัจจัยเอื้อให้สถานการณ์ยิ่งบาดเจ็บเพิ่ม ความรุนแรงและ

ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประชาชนในหลาย ๆ ด้านเช่น เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรมตลอดถึงวิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ทั้งชาวไทยพุทธ และมุสลิมซึ่งแต่เดิมทั้งสองศาสนิกต่างก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบและมีสถานการณ์ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทั้งสองศาสนิกโดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีความคุ้นเคยกันเคยไปมาหาสู่กันได้ต่างก็มีความหวาดระแวงไม่ไว้นื้อเชื่อใจต่อกัน กลุ่มคนที่พยายามจะรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้คงอยู่ก็ถูกทำให้เกิดความแตกแยกโดยกลุ่มผู้ไม่หวังดี กลุ่มที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนก็ไม่มีโอกาสที่จะมาสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กลุ่มคนที่เคยร่วมทำกิจกรรมในรูปแบบประเพณีเช่น ประเพณีลาซังต่างก็พากันยกเลิกการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นบ่อเกิดแห่งความแตกแยกทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด ประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ เหตุการณ์ที่ทำให้แตกแยกดังกล่าวส่งผลกระทบต่อร่างกายจิตใจและสังคมอย่างมากไม่ใช่เฉพาะแต่ชาวไทยพุทธเท่านั้น แต่ยังรวมถึงชาวมุสลิมตลอดจนถึงประชากรชายแดนใต้ทุกคนในทุก ๆ ด้านของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แต่เดิมผู้ก่อการร้ายได้มุ่งเป้าหมายชาวไทยพุทธเป็นหลัก เพื่อสร้างความหวาดระแวงสงสัยและความแตกแยกต่อมาก็เพิ่มขยายเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและไม่ว่าแม้ประชากรชาวมุสลิมทำให้ประชาชนไม่สามารถดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกซึ่งเป็นภาวะการอยู่อย่างไม่ปกติสุขสร้างความเสียหายเดือดให้แก่ประชาชนซึ่งบางส่วนก็มีการย้ายออกนอกพื้นที่เพื่อความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน (ชนิศร์ ชูเลื่อน, 2555)

เมื่อกล่าวถึงการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ แม้จะเป็นการรวมตัวกันของคนที่ตั้งอยู่บนปัจจัยพื้นฐานทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่เหมือนกันทุกประการ มีอัตลักษณ์ตลอดจนค่านิยมของสังคมเป็นหนึ่งเดียวกันแต่แท้ที่จริงแล้วเมื่อพิจารณาลึกลงไปถึงระดับปัจเจกบุคคลจะเห็นว่าแต่ละคนในสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในแง่ของความคิดและพฤติกรรมไม่ประการใดก็ประการหนึ่ง อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยทั้งจากมิติทางด้านกายภาพ รวมทั้งมิติทางด้านจิตใจอันเป็นผลมาจากการหล่อหลอมเลี้ยงดูจากหน่วยย่อยของสังคมในระดับครอบครัวหรือแม้กระทั่งจากประสบการณ์การใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงวัยก็อาจส่งผลให้แม้กระทั่งคนที่มีครอบครัวเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างทางความคิด มีความหลากหลายทางพฤติกรรม มีความชื่นชอบและความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไปได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามยิ่งหากสังคมใดเกิดจากการรวมตัวของคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมด้วยแล้วจะยิ่งทำให้ความแตกต่างหลากหลายในสังคมนั้นมีมาก

ประเด็นการจัดการความแตกต่างหลากหลายของพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายของรัฐอย่างยิ่งในการที่จะต้องแสวงหาหนทางจัดการให้แต่ละกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวรวมตัวกันโดยมีจุดเชื่อมระหว่างกันจนสามารถเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความกลมเกลียวสามัคคี สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขพร้อมทั้งมีสำนึกของความเป็นชาติ

เป็นเจ้าของประเทศที่พร้อมจะร่วมแรงร่วมใจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศได้ต่อไป (ซัชพงศ์ รัตนภิรมย์, 2562) ความแตกต่างหลากหลายที่อยู่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวนั้นเรียกว่า พหุวัฒนธรรม คือรัฐหรือประเทศที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่จึงมีการยอมรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของกลุ่มเหล่านี้ การยอมรับพหุวัฒนธรรม คือการที่กฎหมายและกฎระเบียบที่ใช้ในการบริหารหรือการจัดการมีลักษณะไม่เคร่งครัด เปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการปฏิบัติการโดยไม่มีวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งครอบงำและวัฒนธรรมอื่นถูกครอบงำ (Subordinate Culture) ในการพิจารณาเรื่องพหุวัฒนธรรม รายละเอียดเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจเรื่องสำคัญและข้อแตกต่างระหว่างกฎระเบียบที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรกับการบังคับใช้ในการปฏิบัติจริงเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาด้วย ตัวอย่างของมาเลเซียและสิงคโปร์เป็นตัวอย่างที่รัฐใช้คำว่า พหุวัฒนธรรมเพื่อเป้าหมายทางการเมือง แต่ในทางปฏิบัติวัฒนธรรมชุดหนึ่งยังมีบทบาทในสังคมเหนือชุดอื่น (อมรา พงศาพิชญ์, 2541) พหุวัฒนธรรมเน้นการยอมรับลักษณะเด่นของแต่ละวัฒนธรรมที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยึดถือปฏิบัติเมื่อย้ายถิ่นมาอยู่ในอีกสังคมหนึ่ง พหุวัฒนธรรมจึงหมายถึง สังคมที่มีผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากพร้อมด้วยวัฒนธรรมและภาษาที่ติดตัวคนเหล่านี้ มาจากบ้านเกิดเมืองนอน และเกิดจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มขึ้น นโยบายพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ (Official Multiculturalism) เริ่มในแคนาดาในปี 1971 เนื่องจากประเทศแคนาดามีคนสองกลุ่มหลักได้แก่ กลุ่มที่พูดภาษาอังกฤษกับกลุ่มที่พูดภาษาฝรั่งเศส และทั้งสองกลุ่มต่างก็มีวัฒนธรรมเฉพาะของตน ต่อมาออสเตรเลียก็ประกาศใช้นโยบายนี้ ลักษณะเด่นของนโยบายพหุวัฒนธรรมคือ การยอมรับและสนับสนุนการดำรงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เช่นการใช้ภาษาของกลุ่ม การมีสื่อสิ่งพิมพ์/สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ภาษาของแต่ละกลุ่ม การจัดงานประเพณี ศาสนา การแต่งกาย การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของทุกกลุ่มการอนุญาตให้ประชาชนถือสัญชาติได้สองสัญชาติ (Dual Citizenship) ตลอดจนการเปิดโอกาสทางการศึกษา การได้งานทำ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการได้รับการบริการสาธารณะต่าง ๆ โดยเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามนโยบายนี้ก็ได้รับการต่อต้านขัดขวางในบางประเทศ แม้จะมีพื้นฐานอยู่บนความเสมอภาคก็ตาม (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2552) สังคมพหุวัฒนธรรมหมายถึง ประชากร กลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์มาอยู่รวมกันในสังคมหนึ่งซึ่งมีความแตกต่างทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน วิธีการคิด การมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร รวมถึงบุคคลที่มาจากพื้นฐานหรืออัตลักษณ์เดียวกัน (ศุภชัยมุสลิมศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา, 2549) โดยสรุปสังคมพหุวัฒนธรรมหมายถึง กลุ่มคนที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ชาติพันธุ์ ศาสนกิจพิธีการต่าง ๆ ภาษา การแต่งกาย วิธีการคิด การมีปฏิสัมพันธ์ รวมถึงการสื่อสาร มาอยู่รวมกันในบริเวณร่วมดินแดนเดียวกัน การรวมกันของกลุ่ม หมู่เหล่าหรือต่างชาติพันธุ์จึงนำไปสู่การมีกฎ กติกา มารยาท การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การเคารพบน

พื้นฐานของความเข้าใจร่วมกัน ถือว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมดำเนินไปตามครรลองของสังคมได้ดี บุคคลแต่ละคนจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองและหลาย ๆ กลุ่มจะรวมตัวกันเป็นสังคมใหญ่

แนวคิดในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามีปรากฏอยู่มากมายเช่น ความรักความเมตตาปรารถนาดีต่อกันตามหลักพรหมวิหาร 4 (ที.ปา. 11/308/235) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การไม่ล่วงล้ำขอบเขตและละเมิดสิทธิของกันและกันตามหลักศีล 5 (ที.ปา. 11/135/247) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกันตามหลักสังคหวัตถุ 4 (ที.ปา. 11/313/244) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกันตามหลักอภิธานิยธรรม 7 (ที.ม. 10/136-140/90-96) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความอดทนอดกลั้นและความสงบเสถียรเจียมตัวตามหลักธรรมที่ทำให้ถึงดวงมสองประการ (ที.ปา. 11/304/226) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ความเป็นหมู่คณะหรือสังคมซึ่งต้องมีสิ่งเหล่านี้คือ เมตตาธรรม ศีลธรรม สังคหธรรมสามัคคีธรรมขันติธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในสังคาลกสูตร (ที.ปา. 11/247-247/194-270) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นพระสูตรที่กล่าวถึงอการิยวินัยหรือหน้าที่ของคฤหัสถ์สำหรับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเช่น ทิศ 6 กรรมกิเลส 4 อคติ 4 เป็นต้นซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบในการนำไปใช้วิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้เพราะเป็นหลักสากลของความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมทุกสังคมไม่ได้จำกัดไว้เฉพาะแต่ในสังคมของชาวพุทธเท่านั้น ในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็สามารถนำหลักการทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ได้เช่นเดียวกัน เพราะหลักธรรมเหล่านี้เป็นแนวทางปฏิบัติให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความแตกต่างทางศาสนาหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน (พระมหาพุทธนารชนูญ และคณะ, 2560)

การอยู่รอดของกลุ่มเกิดจากการเห็นคุณค่าของกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคม และการศึกษาจะเป็นตัวสำคัญที่กำหนดเกี่ยวกับความเชื่อความรู้สึกและการกระทำของบุคคลในลักษณะของการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมใหญ่อย่อมมีการประสานของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมบุคคลแต่ละคนนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหนึ่งแล้วยังเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอื่น ๆ ในขณะเดียวกันด้วย ซึ่งอาจมีลักษณะที่ชัดเจนในกลุ่มหนึ่งและมีลักษณะที่น้อยหรือไม่มีเลยในกลุ่มหนึ่ง จากความความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการและศึกษาหลักธรรมที่สำคัญเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ
2. เพื่อศึกษารูปแบบสังคมพุทธวัฒนธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed - Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์เอกสาร การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interviews) ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร งานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรมมีกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มคือ

1.1 กลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 400 คน คือจังหวัดสงขลา 135 คนจังหวัดยะลาจำนวน 133 คนและในจังหวัดปัตตานีจำนวน 132 โดยคัดเลือกจากประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สังคมพุทธวัฒนธรรม

1.2 กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จำนวน 11 คน คือในจังหวัดสงขลา 3 รูป/คนในจังหวัดยะลาจำนวน 4 คนและในจังหวัดปัตตานีจำนวน 4 คนซึ่งเป็นประชากรที่มีความรู้ด้านศาสนาที่เป็นพระสงฆ์อาจารย์ที่มีความรู้ด้านศาสนาที่เป็นฆราวาสอาจารย์ที่มีความรู้ด้านสังคมที่เป็นฆราวาส

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา/พื้นที่

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรม 5 ด้านคือครอบครัว สังคม การศึกษา ศาสนาและเศรษฐกิจซึ่งบูรณาการกับหลักพุทธธรรมคือกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 ทิศ 6 การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ดังนี้คือจังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การศึกษาข้อมูลในส่วนของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้แนวคิดหลักการความเป็นมา รูปแบบ กระบวนการ และเก็บข้อมูลในภาคสนาม (Field Study) โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงปริมาณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนไปตามลำดับดังนี้

4.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าชุมชนหรือเจ้าคณะพระสังฆาธิการและประชาชนผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไปซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายช่วยให้ข้อมูลหรือในการเข้าไปพบเพื่อแจกแบบสอบถามและเพื่อขอสัมภาษณ์

4.2 ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีการตรวจสอบและวิเคราะห์ทันทีที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วบันทึกไว้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย คือ คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน 11 รูป/คน แล้วนำมาตรวจข้อมูลซ้ำจากการสอบถามพูดคุยสนทนาสัมภาษณ์ซ้ำนำเสนอการวิเคราะห์เป็นเชิงพรรณนาต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบผสมวิธีโดยวิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

5.1 ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรมเช่น ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านศาสนา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

5.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์จัดหมวดหมู่ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม

5.3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม

5.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำเสนอปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรมแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้ได้พบประเด็นคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. กระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่า การที่ทุกคนได้ใช้หลักกระบวนการคิดตามหลักธรรมของหลักสัมมาทิฐิที่มีผลต่อกระบวนการคิดนำมาประยุกต์ใช้กับด้านครอบครัว ด้านการศึกษา และด้านสังคมนั้น แต่ละหลักธรรมมีแนวปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติจะนำส่วนใดของหลักธรรมออกมาใช้และปฏิบัติให้เกิดการพัฒนา กายวาจา ใจ รวมไปถึง ปัญญา ทั้งนี้ไม่ว่าจะนำหลักการใดออกมาใช้ก็ตามล้วน

แล้วแต่เป็นหลักสัมมาทิฐิ จึงกล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดในสังคม บิดามารดาเป็นผู้ให้กำเนิด ให้ชีวิต เลือดเนื้อ สร้างจิตวิญญาณให้กับบุตรและธิดา ปรารถนาให้ทั้งบุตรและธิดาเป็นคนดี เป็นผู้คุ้มครองป้องกันอันตรายแก่บุตรและธิดา เป็นผู้สร้างให้บุตรและธิดามีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งๆ ขึ้นไป การศึกษาคือการ พัฒนาคนในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ อารมณ์ สติปัญญา ให้คำแนะนำหรือส่งเสริมความรู้และทักษะ ในการทำงานอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากเหตุ ปัจจัยที่แตกต่างกันนั้น การแก้ปัญหาความขัดแย้งจึงมีหลายวิธีเช่นกัน สังคม หากคนในสังคมเกิดความขัดแย้งในสังคม ถือว่าเป็น ปัญหาใหญ่ของทุกประเทศ ปัญหาส่วนใหญ่จะเริ่ม ก่อตัวมาจากสถาบันครอบครัวขยายตัวลุกลามไปสู่กลุ่มญาติเพื่อน ชุมชนและสังคมในที่สุดถ้าความ ขัดแย้งไม่ได้รับการแก้ไขในเบื้องต้นให้ทันท่วงทีมันก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ในระดับ ชุมชนจนถึงสังคมขนาดใหญ่

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดเชิงพุทธบูรณาการที่ส่งผลต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับระบบความคิดนั้น เมื่ออยู่ร่วมกันสามารถพัฒนาความคิดด้วยความสงบเรียบร้อยโดยไม่ต้องหวาดระแวง เช่น ทฤษฎีรูปตัวยู และทฤษฎีต้นไม้ จริยธรรมบูรณาการเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสอดคล้องและสามารถพัฒนา กาย จิต และปัญญาได้ トラバโตที่ประพฤติตีมีศีล ก็ไม่ต้องเดือดร้อนวุ่นวายใจ ทำจิตที่สงบ เป็นสมาธิ เมื่อจิตใจสงบแน่วแน่่องใสก็ทำให้เกิดความคิดคล่อง มองเห็นอะไรชัดเจน ไม่เอนเอียง มีความเข้าใจดี เกิดปัญญา

2. รูปแบบสังคมพุทธวัฒนธรรม

การคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองในการปรับโครงสร้างของกระบวนการสร้างองค์ความรู้ โดยอาศัยการรับรู้ ความเข้าใจ การแปลความ การตีความการขยายความ และประสบการณ์เดิม ที่มีอยู่ให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ได้รับจากความรู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่หรือจากแหล่งข้อมูลในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการใช้หลักการและเหตุผล การไตร่ตรองและหาวิธีในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มาปรับใช้ในชีวิตและนำมาประกอบกับการใช้ทฤษฎีรูปตัวยู เป็นกระบวนการคิดไปให้พ้นจากสภาวะเดิม การคิดแบบเดิม การทำแบบเดิมเราต้องเปลี่ยนความคิดใหม่เพื่อไม่ให้อยู่ในระดับเดิม โดยส่วนใหญ่คนเรามักจะนำเอาความเชื่อเดิม ๆ ทฤษฎีเดิมมาใช้เช่นเดียวกันกับการใช้ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : จิตลักษณะพิเศษที่มีผลต่อจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งจะสามารถพัฒนาทางด้าน กาย วาจา ใจ ของมนุษย์ให้มีความสัมพันธ์กันผนวกกับการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ครอบครัวทางบ้านที่ดี ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสมและสัมพันธ์กัน

การพัฒนาสังคมให้มีความสุขและเจริญรุ่งเรืองสมาชิกในสังคมต้องเป็นคนดี มีคุณภาพและปฏิบัติตามหลักธรรมในการพัฒนาสังคม โดยเริ่มตั้งแต่ การมีครอบครัวที่อบอุ่น ซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ การเลือกคู่ครองที่ดี ที่เป็นคู่สร้างคู่สม หรือเป็นคู่ศีลธรรม คู่ความดีกัน เพื่อจะได้หัวหน้าครอบครัวที่ดี ทำให้มีหลักฐานมั่นคง และได้ทายาทที่ดี

ซึ่งจะพัฒนา เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม เป็นคนมีศีลธรรม พึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกันกับสังคม ได้เป็นอย่างดี มีคุณธรรมประจำใจ เช่นพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ต่อคนรอบข้าง รวมทั้ง มีหลักธรรมในการผูกใจกัน คือ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยาสมานัตตตา เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม อย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันและที่สำคัญ ทุกคนในสังคม จะต้องปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ของตน ให้ครบทุกสถานภาพ ตามหลักธรรมของทศ 6 คือ ในฐานะบิดา มารดา กับบุตร สามีกับภรรยา ครูอาจารย์กับศิษย์เพื่อนกับเพื่อน นายจ้างกับลูกจ้าง และผู้เผยแพร่ศาสนากับประชาชนถ้าทุกคนยึดถือ และปฏิบัติตาม หลักธรรมตาม บทบาทหน้าที่นั้น ๆ แล้วย่อมนำมาความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง มาสู่สังคมอย่างแน่นอน และตลอดไป

3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลุ่มประชากรจังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานีมีความคิดเห็นต่อปัจจัยปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพุทธวัฒนธรรม จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา จังหวัด ปัตตานี ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านครอบครัว บิดา มารดา บุตร ธิดา ญาติพี่น้อง ปลุกฝัง บุตรธิดา ให้รู้จัก อบรมสั่งสอนบุตร ให้รู้จักความกตัญญู กตเวที รัฐบาล บุญ คุณ โทษ มีความเมตตา อีกทั้งยังปลุกฝังให้บุตรธิดา มีความสำนึกในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เริ่มต้นจากความรัก ความเมตตา ตอบแทนบุญคุณบิดามารดา ผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเรามาเป็นแบบอย่างในการทำความดี 2) ด้านสังคม ชุมชนมีการฝึกพัฒนาอบรมวิชาชีพ และให้ความรู้ ส่งเสริมความรักความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคม เน้นแนวในเรื่องการเรียนแบบนอกระบบ การเรียนเกี่ยวกับวิชาชีพ หรือการเรียนออนไลน์ สมาชิกในครอบครัวชุมชน 3) ด้านการศึกษา ครูคือแบบอย่างของการอบรมสั่งสอนเด็ก เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาความรู้ในสังคมปัจจุบันควบคู่ไปกับคุณธรรม ให้ความรู้วิชาการแต่เน้นวิถีชีวิต พร้อมยอมรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ ครูไม่ควรเน้นย้ำเรื่องศาสนา ปลุกฝังให้เด็กมองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกันไม่ได้แบ่งแยก 4) ด้านศาสนา เป็นศูนย์รวมการปฏิบัติศาสนกิจของทุกศาสนา ใช้หลักคำสอนของแต่ละศาสนามีเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รู้กฎรู้ผิด ไม่เผยแพร่คำสอนที่ผิด ๆ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาทุกศาสนาที่สอนให้ทุกคนเป็นคนดี มีความรักความเมตตา สมานฉันท์อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขส่งเสริมการฝึกอาชีพ ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจ ให้มีสติ สมาธิ ปัญญา ผู้นำทุกศาสนาจะต้องไม่สั่งสอน ศาสนิกชนแบบสุดโต่งมองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกัน 5) ด้านเศรษฐกิจ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรินในหลวงรัชกาลที่ 9 ใช้หลักในการดำเนินชีวิต 3 ห่วง 2 เงื่อนไข พอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีเงื่อนไข ความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เงื่อนไขคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ยึดถือความซื่อสัตย์ พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการบริการ

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อศึกษารูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุ ผลการอภิปรายสรุปได้ ดังนี้

1. ประการแรกเพื่อศึกษากระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดเชิงพุทธบูรณาการที่ส่งผลต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับระบบความคิดนั้น เมื่ออยู่ร่วมกันสามารถพัฒนาความคิด ด้วยความสงบเรียบร้อยโดยไม่ต้องหวาดระแวง เช่น ทฤษฎีรูปตัวยุ และทฤษฎีตันไม้จริยธรรมบูรณาการเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสอดคล้องและสามารถพัฒนา กาย จิต และปัญญา ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุโณ ตสสนาโม (มีสมบัติ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องกระบวนการปลูกฝังการยังคิดเพื่อแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาตามแนวพุทธ ผลการวิจัย กระบวนการยังคิดตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา เมื่อพบว่า ควรใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัย โดยมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตคุณธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์ ด้านจิตสังคม และการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ด้านจิตสาธารณะ (พระภิกษุโณ ตสสนาโม (มีสมบัติ), 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของและสอดคล้องกับปิยะธิดา ขจรชัยกุล ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีสติมา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยมีดังนี้ 1) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ใช้ในการเสริมแรงด้วยการพูดชมเชย จัดกิจกรรมโดยใช้การเล่น ผูกทักษะการสังเกต ผูกให้นำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้แก้ปัญหา ใช้การตั้งคำถาม เพื่อให้เด็ก 2) ขั้นกำหนดแนวทางและวางแผน ใช้การเสริมแรงด้วยคำพูด ผูกทักษะการสังเกต ใช้ประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างความชัดเจนในประสบการณ์ใหม่ ผูกแนวคิดและวางแผน 3) ขั้นดำเนินการตามแผนผูกให้เด็กทดลอง ปฏิบัติด้วยตนเอง 4) ขั้นประเมินผล ผูกให้ตรวจสอบคำตอบและตรวจสอบขั้นตอนที่คิดไว้ (ปิยะธิดา ขจรชัยกุล, 2547)

2. เพื่อศึกษารูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ได้รับจากความรู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่หรือจากแหล่งข้อมูลในสถานการณ์ต่าง ๆ จัดเป็นรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการใช้หลักการและเหตุผล การไตร่ตรองและหาวิธีในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มาปรับใช้ในชีวิตและนำมาประกอบกับการใช้ทฤษฎีรูปตัวยุ เป็นกระบวนการคิดไปให้พ้นจากสถานะเดิม การคิดแบบเดิม การทำแบบเดิมเราต้องเปลี่ยนความคิดใหม่เพื่อไม่ให้อยู่ในระดับเดิม โดยส่วนใหญ่คนเรามักจะนำเอาความเชื่อเดิม ๆ ทฤษฎีเดิมมาใช้เช่นเดียวกันกับการใช้ทฤษฎีตันไม้จริยธรรม: จิตลักษณะพิเศษที่มีผลต่อจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งจะสามารถพัฒนาทางด้าน กาย วาจา ใจ ของมนุษย์ ให้มีความสัมพันธ์กันผนวกกับ

การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ครอบครัวทางบ้านที่ดี ทางโรงเรียนและทางสังคมที่เหมาะสมและสัมพันธ์กันสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานภดล ปุณฺณสุวฑฺฒโก (สายสุตา) การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานช่วยให้เด็กและเยาวชน ประชาชนเข้าใจ และยอมรับซึ่ง ความแตกต่างในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อย ด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ 2) การอยู่ร่วมกัน ของชุมชนชาวพุทธ คือการให้ทาน พุดจาที่ไพเราะ ทำตนให้เป็นประโยชน์ ชุมชนชาวคริสต์ คือ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างให้แต่ละชุมชนเข้าสู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ชุมชนชาวอิสลามคือการ ให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจในความแตกต่างและสนใจที่จะเรียนรู้ความแตกต่างกับความรู้ที่มีอยู่ 3) การอยู่ร่วมกันของคนในที่หลากหลายวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนชาวพุทธมุ่งส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน การสงเคราะห์แก่อุบาสกและอุบาสิกาในชุมชนรอบวัด ในขณะที่ชุมชนชาวคริสต์ เน้นส่งเสริมการเรียนรู้การสอนพิเศษในวันเสาร์-อาทิตย์ ส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีด้วยการทำความสะอาดบริเวณส่วนรวม และให้ทำความสะอาดครัวเรือนของตนเอง ส่วน ชุมชนชาวอิสลาม มีการยอมรับผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักการศาสนาอย่างจริงจัง และส่งเสริมให้บุคคลมี ความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานที่ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผล ให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ (พระมหานภดล ปุณฺณสุวฑฺฒโก (สายสุตา), 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามงคลกานต์ จิตฺตมโฆ (กลางพนม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการอยู่ร่วมกัน ด้วยการสร้างให้ประชาชนในชุมชนประจักษ์เข้าใจ และยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของแนวคิดวัฒนธรรมประเพณี และความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ 2) การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธ คือ การรักษาศีล 5 พุดจาที่ไพเราะไม่สร้างความแตกแยก ให้เกิดในชุมชน ทำตนให้เป็นประโยชน์ ชุมชนชาวคริสต์ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างแต่ละชุมชน สู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจความแตกต่าง และสนใจเรียนรู้ความแตกต่าง กับความรู้ที่มีอยู่ 3) ในชุมชนชาวพุทธ ส่งเสริมเยาวชนและ ประชาชนที่อยู่รอบวัด ชุมชนชาวคริสต์ คือ ส่งเสริมการยอมรับในเรื่องความแตกต่างในเรื่องความคิดตลอด จนมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน อันจะเป็นผลให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหามงคลกานต์ จิตฺตมโฆ (กลางพนม), 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุไรยา วานิและมะรอนิง สาแลมิง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคม พหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติผู้นำ ชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มี ความยุติธรรม ความสัมพันธ์ แบบเครือญาติและการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ ตำบลทรายขาว ชุมชนทรายขาว นำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้เป็นแนวทาง

รักษาความสัมพันธ์ ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้โดยใช้วิธีการประนีประนอมการชี้แจง เพื่อทำความเข้าใจและการร่วมมือกันของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลอย่างยั่งยืน (สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง, 2557)

3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุ พบว่า

1) ด้านครอบครัว บิดา มารดา บุตร ธิดา ญาติพี่น้อง ปู่ย่าตายาย บุตรธิดา ให้รู้จัก อบรมสั่งสอน บุตร ให้รู้จักความกตัญญู กตเวที รู้บาป บุญ คุณ โทษ มีความเมตตา อีกทั้งยังปลูกฝังให้บุตรธิดา มีความสำนึกในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เริ่มต้นจากความรัก ความเมตตา ตอบแทนบุญคุณ บิดา มารดา ผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเรามา เป็นแบบอย่างในการทำความดี

2) ด้านสังคม ชุมชนมีการฝึกพัฒนาอบรมวิชาชีพ และให้ความรู้ส่งเสริมความรักความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคม เน้นแนวในเรื่องการเรียนรู้แบบนอกระบบ การเรียนเกี่ยวกับวิชาชีพ หรือการเรียนออนไลน์ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน

3) ด้านการศึกษา ครูคือแบบอย่างของการอบรมสั่งสอนเด็ก เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาความรู้ในสังคมปัจจุบันควบคู่ไปกับคุณธรรม ให้ความรู้วิชาการแต่นั่นวิถีชีวิต พร้อมยอมรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ ครูไม่ควรเน้นย้ำเรื่องศาสนา ปลูกฝังให้เด็กมองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกันไม่ได้แบ่งแยก

4) ด้านศาสนา เป็นศูนย์รวมการปฏิบัติศาสนกิจของทุกศาสนา ใช้หลักคำสอนของแต่ละศาสนามีเป็นหลักในการดำเนินชีวิต รู้ถูกรู้ผิด ไม่เผยแพร่คำสอนที่ผิด ๆ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาทุกศาสนาที่สอนให้ทุกคนเป็นคนดี มีความรักความเมตตา สามานฉันท์อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ส่งเสริมการฝึกอาชีพ ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจ ให้มีสติ สมาธิ ปัญญา ผู้นำทุกศาสนาจะต้องไม่สั่งสอนศาสนิกชนแบบสุดโต่ง มองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกัน

5) ด้านเศรษฐกิจ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำริในหลวงรัชกาลที่ 9 ใช้หลักในการดำเนินชีวิต 3 ห่วง 2 เงื่อนไข พอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีเงื่อนไข ความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เงื่อนไขคุณธรรม สื่อสัตย์ สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน ไม่เอาัดเอาเปรียบ ยึดถือความซื่อสัตย์ พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพุทธณา นรเชฏฐ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษา ชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

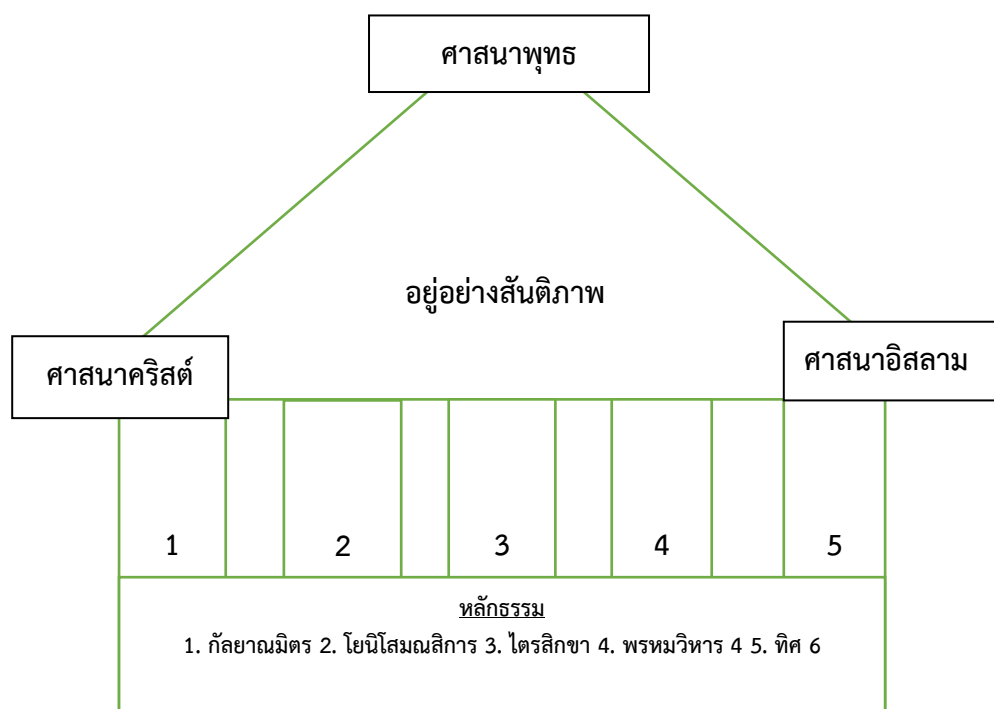
1) เน้น ความรัก ความเมตตาต่อกันความปรารถนาดีต่อกัน 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยการให้ 3) การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน 4) การมีกิจกรรมร่วมกัน 5) การเจรจาพูดคุยกัน สามารถบูรณาการระหว่างหลักการของศาสนาพุทธและอิสลาม ตามหลักการของศาสนาพุทธ (พระมหาพุทธณา นรเชฏฐ และคณะ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของรสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม:กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1 กระบวนการและเงื่อนไขความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น กระบวนการความสำเร็จในการจัดการศึกษาสืบเนื่องมาจาก 1) สภาพแวดล้อมในชุมชนเป็น ชุมชนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผู้คนอาศัยอยู่กับธรรมชาติเป็นชุมชนเกษตรกรรม 2) ระบบการจัด การศึกษาเป็นไปด้วยความเสมอภาคใช้หลักสูตรบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน สอดแทรกอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการจัดการศึกษา 3) วัฒนธรรมชุมชนคนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน ร่วมถ่ายทอดให้กับเยาวชน 4) เศรษฐกิจชุมชนเกิดการหมุนเวียน รายได้ในชุมชน เงื่อนไข ภายใน เงื่อนไขภายนอก (รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

หลังจากการศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริม กระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นประกอบไปด้วย 3 ศาสนา 1) ศาสนาพุทธ 2) ศาสนาคริสต์ 3) ศาสนาอิสลามและภายในบ้านสังคมสันติสุขต้องประกอบ ไปด้วยปัจจัย 5 ด้านได้แก่ ด้านที่ 1 ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านที่ 2 ปัจจัยด้านสังคม ด้านที่ 3 ปัจจัยด้านการศึกษา ด้านที่ 4 ปัจจัยด้านศาสนา ด้านที่ 5 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ภาพที่ 1 โมเดลแสดงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นจึงได้ข้อสรุปได้ว่า คนทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ มองทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกัน ศาสนาที่แตกต่างกันแต่ไม่ใช่สิ่งที่ทำให้แบ่งแยกกัน ครอบครัวจึงมีส่วนช่วยให้สังคมสงบสุขได้ด้วยการอบรมสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีความกตัญญูกตเวที สำนึกใน สถาบันชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ พุทธ คริสต์ อิสลาม สามารถอยู่ร่วมกันได้ โรงเรียนและชุมชน ต้องให้ความเสมอภาคกันโดยใช้ความสามัคคีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้อภัยไม่พุดให้ร้ายกันให้เกียรติกันรักผู้อื่นให้เหมือนกับรักตนเองแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง จึงทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข เนื่องจากความแตกต่างของศาสนาไม่ใช่ปัจจัยในการทำให้สังคมแตกแยกอย่างที่ผู้วิจัยได้สร้างโมเดลไว้ข้างต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนพหุวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา จังหวัดยะลาและจังหวัดปัตตานีมีแนวคิดมีหลักการและแนวทางในการอยู่ร่วมกันทั้งในชุมชนที่มีวัฒนธรรมมาจากศาสนาเดียวกันและวัฒนธรรมต่างกัน ถึงแม้จะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทั้งด้านศาสนา ภาษา วิถีชีวิตชุมชน แต่ทุกคนก็มีแนวคิดหลักการและมีแนวทางอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยการให้การศึกษาส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนและสมาชิกในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในฐานะญาติมิตรเปรียบเสมือนคนในครอบครัวเดียวกันและเพื่อนสมาชิกร่วมองค์การเดียวกันชุมชนเดียวกัน เขตเดียวกันขยายสู่สังคมประเทศชาติ บ้านเมืองที่เราอยู่อาศัยร่วมกันผู้วิจัยเสนอแนะปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงพุทธบูรณาการในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในประเด็นที่ เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาวิถีชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมบูรณาการกับโมเดลจริยธรรมในเขตจังหวัดภาคเหนือ 2) ศึกษาการใช้โรงเรียนต้นแบบวิถีชีวิตเป็นฐานในการสร้างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ชนิศร์ ชูเลื่อน. (2555). การศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมกับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในเขตชายแดนภาคใต้: ศึกษากรณีพื้นที่จังหวัดปัตตานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัชพงศ์ รัตนภิรมย์. (2562). พหุวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2562 จาก http://wiki.ocsc.go.th/_media/pdf

- ปิยะธิดา ขจรชัยกุล. (2547). การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีสเกีมา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระภิกษุโณ ตสสนาโม (มีสมบัติ). (2560). กระบวนการปลูกฝังการยังคิดเพื่อแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาตามแนวพุทธ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานกตล ปุณฺณสุวฑฺฒโก (สายสุตา). (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม (กลางพนม). (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุษยธนา นรเชฏฺโฐ และคณะ. (2560). ศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย : กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ , 1(1), 40-61.
- พระมหาบุษยธนา นรเชฏฺโฐ และคณะ. (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม:กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(2), 420 - 435.
- ศูนย์มุสลิมศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา. (2549). พหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนใต้: กรณีศึกษาปอเนาะ. กรุงเทพมหานคร: ศรีบุรินทร์คอมพิวเตอรืการพิมพ์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง. (2557). การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.